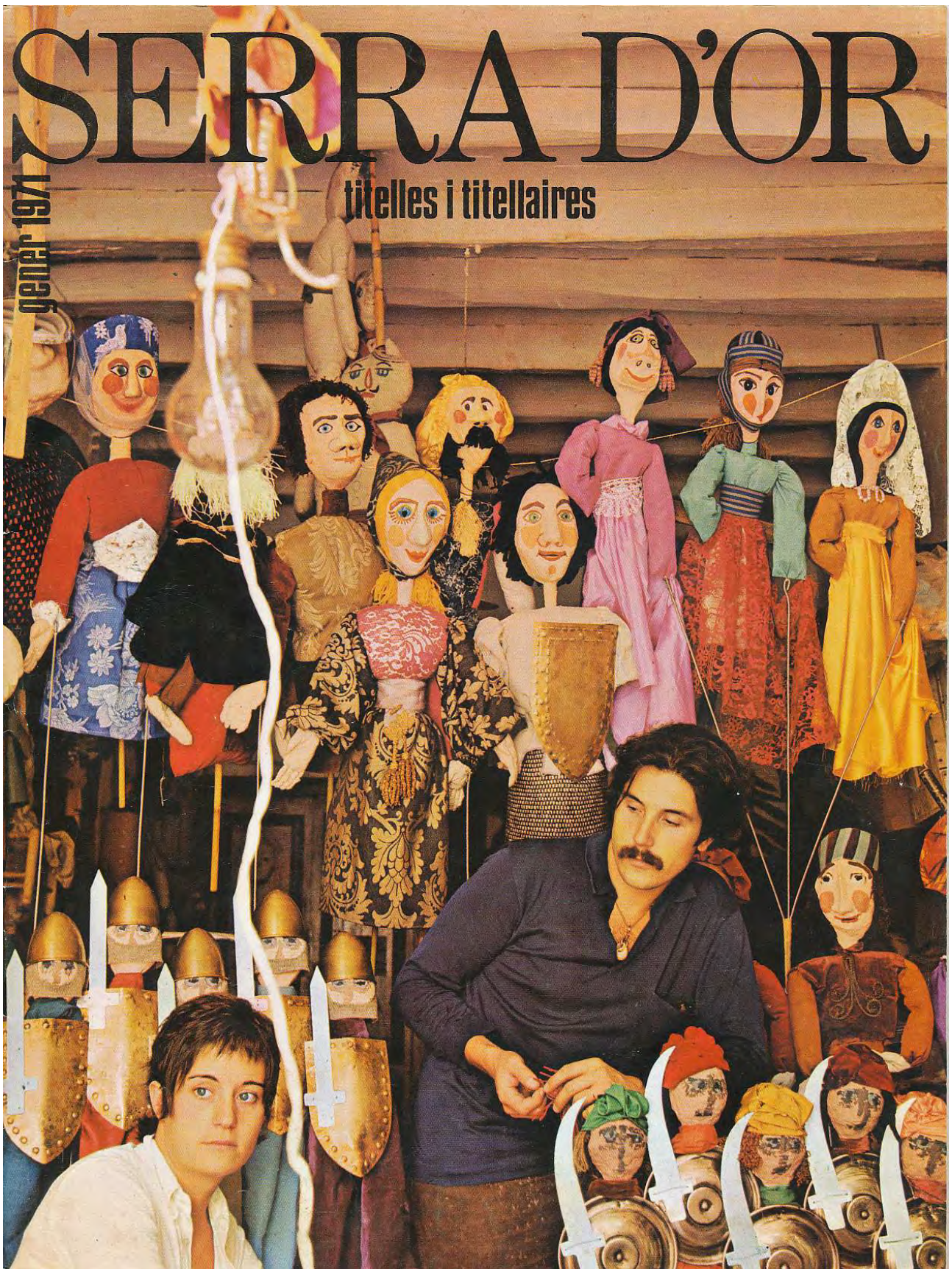

SERRA D'OR

titelles i titellaires

gener 1971

RESTRICCIONS MENTALS

fer política

per Joan Fuster

«Despolitització de les masses», «mort de les ideologies»... Aquestes i d'altres fórmules de diagnòstic, tan repetides pels observadors de la vida col·lectiva, no deixen de semblar exactes. Ho semblen, sobretot, en uns determinats tipus de països: aquells precisament on, poc o molt, la mítica «abundància» instaura les seves facilitats. És indiscutible que, en aquestes zones, la gent es decanta de mica en mica a l'abstenció: hi ha una notòria indolència electoral, decau la premsa d'opinió, es tecnifiquen les últimes instàncies de decisió. Els fets són estadísticament clars, tot i que, de vegades, hi hagi alguna anècdota estentòria que en mitiga l'abast. Però el contrast amb el que s'hi esdevenia fa trenta, quaranta, setanta, cent anys, i més, resulta ben significatiu: s'ha produït un «retrocés» espectacular. I, encara, el fet té una altra implicació: és provocat o fomentat d'una manera escandalosament deliberada, a base de presentar-lo com una situació alhora fatal i desitjable. La idea implícita és que la pròxima fase de les societats occidentals ha de ser, agradi o no, apolítica. Millor dit, diuen: serà agradablement apolítica. En un futur que ja comencem a viure, els tradicionals maldecaps del ciutadà desapareixeran, i les famílies podran dedicar-se sense perill a les seves més dolces i exclusives habituds privades... Com és obvi, en tot això s'amaga —amb prou feines s'hi amaga— una aguda maniobra. Segons explica Baudelaire, la gran astúcia del Dimoni consistiria a fer-nos creure que el Dimoni no existeix. Doncs una cosa similar: certs polítics tenen interès a convèncer-nos que ja no hi ha política, que és innecessari de fer política, que la política no passa de ser una pura —més aviat impura— illusió de l'esperit. No queda lloc ni temps per a la «política»: tots els problemes a plantejar i a resoldre són problemes «tècnics», i ja s'encarregaran d'enllestir-los els especialistes del ram. Un bon paquet de papers qualificats de «sociològics», de procedència nord-americana, s'aplica a persuadir-nos-en. Hi ha territoris on la supressió de la política s'ha fet amb el procediment expeditiu

de la força. Però allà hi perdurava la llegenda democràtica, i calia utilitzar uns mitjans més subtils. Com també en aquesta banda de l'Atlàntic, que conserva alguns rodals constitucionalment afiliats als principis del vell liberalisme. Un atac de front potser hi hauria estat massa contraproduent, i s'ha procurat que les multituds acceptin l'argument dissuasiu del «no cal». En realitat, més que no pas davant la «mort de les ideologies», ens trobem davant el triomf d'una ideologia sobre les altres. La ideologia victoriosa, expansiva, generalitzada, és precisament aquella que predica l'abolició de tota ideologia: la que ens inculca que «no cal» res d'això. El postulat descansa damunt unes premisses materials molt eficaces: l'«abundància», amb una sèrie d'implícacions espontànies no gens desdenyables, i els recursos de «manipulació» social de què disposen els grups dominants. I l'èxit ha estat notable, i encara ho serà més, demà i demà-passat... De tota manera... S'ha de reconèixer, en efecte, que els habitants dels països al·ludits no havien tingut gaires ocasions, si bé es mira, d'«acostumar-se» a la política. Des de sempre, la política hi havia estat, com a tot arreu, i com avui a les àrees preliberals, una activitat limitada a oligarquies breus i duradores. Aquestes oligarquies declaraven les guerres, cobraven els impostos, promulgaven les lleis i erigien tribunals, tot d'acord amb uns propòsits concrets d'automanteniment. Així fou en l'època i en l'espai de Justinia, en els d'Ataül, en els de Carlemany, en els de Jaume I, en els de Carles V, en els de Lluís XIV. La desamortització de la política —i el mateix concepte civil, modern, de «ciutadà», n'és la prova— s'inaugura amb la Revolució Francesa: fa quatre dies, com qui diu. Abans d'aquesta ratlla, el poble no tenia veu ni vot. De tant en tant, esclatava en una revolta crispada, però de seguida era obligat a reinstallar-se en la resignació. Del 1789 ençà, tanmateix, tampoc no hi ha hagut una participació seriosa, ni a França ni enlloc, per part de les classes subalternes. Les «llibertats» es-

crites solien ser cautelososament mòdiques; enormes parcel·les geogràfiques dels Estats —el món rural, en particular— mai no arribaren a obtenir ni tan sols aquesta engruna de sort; sovint, molt sovint, una circumstància o altra desencadenava la «suspensió de garanties», o sigui, el retorn a la mordassa i a les vigilàncies intimidants. Posem-hi, encara, els parèntesis —parèntesis?— ja descaradament autocràtics, les guerres internacionals o interiors, els feixismes. Total: la modesta maquinària «política» que preveïeren els ingenus doctrinaris del liberalisme només ha funcionat a estones, i malament, i amb tramples. No ha de sorprendre'ns, per tant, que hagi bastat una generació perquè els presumptes beneficiaris de la «llibertat» l'hagin alegrement renunciada, o que estiguin a punt de renunciar-la. Els uns se n'havien sentit defraudats, i optaren, i opten, per una altra forma de democràcia, la socialista, on la «política» hauria de tenir un sentit molt diferent; els altres, la majoria, no ha arribat a prendre gust ni consciència de la proposició liberal, i ara es manifesta tendrament vulnerable al segrestament tecnocràtic... Ens veiem abocats a regressar a l'Antic Règim: de fet, la societat teledivent i motoritzada, construïda sobre les assegurances sistemàtiques, les vacances pagades i un supermercat a la cantonada, esdevé una excelsa matèria primera per a un neoanticrègim perfecte. Encara que les façanes continuïn ostentant reminiscències de decoració democràtica —uns comicis, uns fantasmes de partits, una restringidíssima tolerància envers les minories incòmodes—, la cosa pública entra, i de pressa, en els esquemes d'un nou «despotisme il·lustrat»... Les «minories incòmodes» intentaràn de fer política, però ja podem veure com, amb una ullada al diari de cada dia. No tenen altra sortida. Probablement, «ja» són un paral·lel de les arcaïques *jacqueries* marginals, dels avalots urbans romàntics, de l'etern Espartac fabulós, dels episodis savonarolescos. M'agradaria d'equivoicar-me. Ara: veig el panorama molt negre. Molt!

L'ÚNIC DISC LP DE **RAIMON** EN 4 ANYS

LES ÚLTIMES CANÇONS DE RAIMON
PRESENTADES PER ELL MATEIX I AMB
UNA COBERTA CREADA EXPRESSAMENT
PER ANTONI TÀPIES

Discophon Stereo 30

en un disc Stereo

rèplica, probablement inútil, al senyor Artells

per Joan Fuster

No estic gens segur que «Serra d'Or» sigui una bona plataforma on desplegar *polèmiques*. La seva periodicitat mensual, i la inevitable lentitud que demana la preparació dels números, fan que els debats s'allargassin d'una manera poc còmoda per al lector. Entre un article i l'article que tractarà de replicar-li, sol haver-hi, gairebé sempre, un espai de dos mesos, o de més: massa temps perquè la clientela pugui tenir ben presents els termes del presumpte diàleg. I si la cosa es prolonga, ja esdevé pura fatiga. Això encara es fa més penós quan les qüestions airejades són de detall... Però sovint no hi ha més remei que entrar en el joc, i aquest és el cas. Vull creure —he de creure, ai!— que el resignat públic de la revista recorda l'article que el senyor Artells em dedicà el juliol del 70, i la meva contestació del setembre, i la seva insistència del novembre. Potser resulta una mica abusiva, una tal confiança en la memòria de la gent. Sigui com sigui, no sóc jo qui ha encetat, ací, la falsa controvèrsia.

Dic *falsa controvèrsia* perquè, en efecte, sembla que l'única preocupació del senyor Artells era de lamentar-se, o de protestar, per allò del *cagalló de la gramàtica*. M'excuso de no haver-ho entès així: amb un simple «Perdoni!» n'hi hauria hagut prou, de part meua. Tanmateix, l'article del senyor Artells tocava uns quants punts bastant més interessants, relacionats amb la funció del corrector, i vaig suposar que això sí que valia la pena d'una resposta o, almenys, d'un comentari. Ara comprovo que el meu distingit interlocutor *fuig d'estudi*. Mal fet, és clar. El problema no era ni la *necessitat* ni la «competència» dels correctors de català actualment en actiu: el meu paper ho deixava expressament consignat, si no m'erro. El problema era i és els límits i la forma de la intervenció dels correctors en els escrits dels literats. Però no d'una manera vaga i abstracta, de «declaració de principis», sinó en el fet concretíssim del treball de cada dia. Ja haurà pogut veure el senyor Artells que jo he estat meritòriament correcte en les meves objeccions, si em compara amb el tracte que ha rebut de Terenci Moix, des de les planes del «Tele/express». M'abstindré d'afirmar que el se-

nyor Moix ha pecat d'absolutament injust: si més no, un parell de referències explícites, al·legades en el curs del seu exabrupte —*afrancesats, Montse*—, podien provocar una raonable explosió d'hilaritat. La llàstima fou que el senyor Moix s'ho va prendre com una cosa dramàtica...

De fet, la disputa pendent no és entre escriptors i correctors. Em penso que ja ho vaig insinuar, en la meua nota anterior. Però, en aquest altre nivell, i em repeteixo, no hi ha hagut voluntat d'acceptar un plantejament clar i sense prejudicis, de la banda de les *altes esferes* acadèmiques. I, com que el senyor Artells encara no hi pertany, i com que les *altes esferes* callen com un mort, ho deixarem córrer, això. D'altra banda, el moment de *parlar* ja ha passat, per als alludits: avui, la majoria dels escriptors catalans se'n foten (i vostè dispensi, senyor Artells). Personalment, estic en contra, o ben poc a favor, d'aquest menfotisme. Com a lector, em molesten les faltes de gramàtica i les aberracions dialectals, segurament més que no molesten al senyor Artells. Però la culpa no és, en el fons, dels qui incorren en el pecat...

Bé. Freno la divagació, que no ens duria enlloc, segons veig. Ara em cenyiré a puntualitzar tres o quatre minúcies, que, tant per a una hipotètica tafaneria dels qui em —ens— llegeixen com per a ús del senyor Artells, poden servir d' aclariment. Són:

a) Quant als *llurs* de la primera edició de *Nosaltres, els valencians*, jo ignorava que el senyor Artells en fos el responsable. No dubto que el senyor Artells hi va introduir esmenes molt justes en aquell text meu, i li ho agraeixo. Sóc conscient dels meus déficits gramaticals, que, òbviament, devien ser majors entorn del 1962. Però la meua queixa se centrava en un extrem: els *llurs*, imposats per l'editor, no van ser ben distribuïts pel corrector. I jo, d'ençà que en vaig aprendre la regla, i era de molt abans, sempre m'he enorgullit d'una certa «regularitat» en el maneig d'aquest brillant possessiu. Si algun cop hi he fallat, *mea culpa*, i compliré les penitències que em posin. Però em desagrada d'arrossegar les maniffasseries d'altri.

I prego al senyor Artells que no s'ofengui: és ben possible que jo faci ara una muntanya d'un gra de sorra, i tot sigui un escrúpol d'un, o de tres *llurs*, desplaçats. No res, al capdavant. Només que, en matèria de gramàtica, intento ser tan primmirat com el senyor Artells. A la meua manera, naturalment.

b) Respecte a la trista frase *una animalada molt gran*, jo no m'oposo, mai no se m'hauria acudit d'oposar-me a la decisió del senyor Artells, d'escriure-hi *grossa* en comptes de *gran*. *Desautoritzar-lo*, jo? No mai Déu tal!, i valgui el modisme de la meua comarca, que, per desgràcia, queda al sud del Baix Camp... A quin sant? Jo no puc desautoritzar ningú, perquè no tinc cap autoritat en res, i menys que en res, en gramàtica. El senyor Artells està acostumat a exercir-hi poders, i potser creu que tothom hi tendeix. Doncs no: n'estigui tranquil. Jo em limitava a indicar que, en *bon català* —clàssic i viu—, *gran* és tan lícit com *grossa*, aplicats els adjectius a *animalada*. Si ell prefereix *grossa*, molts anys, i no li dic que jo no li hagi fet costat o li'n faci en més d'una ocasió. Però *gran* em sembla perfectament vàlid. Precisament aquest és un exemple del tema a discutir: que la mera *preferència* del corrector no substituïxi la de l'escriptor. Quan ho comprendrà el senyor Artells, això, es trobarà invulnerable davant la brometa del senyor Moix, de qualsevol dels innumerable senyors Moixos possibles...

c) Que l'ús de la paraula *cagalló* sigui de *gaire bon to* o no, és una cosa que no em privarà de dormir, aquest vespre. Mai no he tingut la pretensió de passar per un escriptor de *bon to*. Si he de ser sincer, afegiré que el *bon to* em fa riure. Tampoc no practico per sistema el vocabulari *inconvenient*, però no se m'arruga el melic, ni em cauen els anells dels dits, davant una opció expressiva pròpia de persones «mal educades». No he anat a col·legis de *pago*, ni ganes... Però em temo que, en mans del senyor Artells, un text meu, o de qui sigui, el vocable *cagalló* hauria sofert el càstig d'un sinònim honorable. Una vegada, a «Serra d'Or» mateix, em van treure un «pixar fora de test», que encara no he perdonat: no sé si la decisió fou dels redactors o dels correctors,